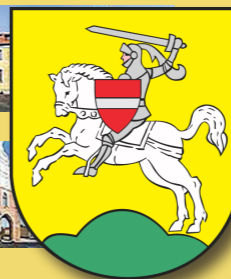

KALENDARIUM RENOWACJI ORGANÓW HILDEBRANDTA

Prace przy odnowieniu tego cennego zabytku są wieloetapowe i zajmują lata. I nic dziwnego, gdyż przywrócenie organom ich pierwotnej świetności jest zadaniem wymagającym czasu.

ORGANY 1717-2013 HILDEBRANDTA W PASŁĘKU

W pierwszym etapie - zrealizowanym w 2010 roku - dokonano pełnej renowacji szaf organowych, a także demontażu instrumentu i szczegółowej dokumentacji wszystkich części organów.

W drugim etapie - zrealizowanym w 2011 roku - program prac był jeszcze bogatszy. Renowacji poddano:

- system powietrzny (m.in. usunięto dotychczasową dmuchawę oraz nieoryginalne kanały powietrzne, oczyszczono miechy, kanały i pomieszczenia miechowni, wykonano nowy kanał dmuchawy, podłączono nową dmuchawę z obudową ochronną),
- wiatrownice i manual główny (m.in. oczyszczono zachowane wiatrownice, kłocę, ławeczki piszczałkowe i inne elementy podtrzymujące piszczałki, zdemontowano wentyle, usunięto ich przednie zaczepy, a następnie ponownie je oskórowano),
- wiatrownice dla sekcji Oberwerku (m.in. zrekonstruowano wiatrownice sekcji Oberwerku według historycznych wzorów z kręgu referencyjnego, dopasowano wszystkie kłocę piszczałkowe, uzupełniono podpórki ławeczek piszczałkowych, naprawiono zachowane ławeczki piszczałkowe, zastąpiono nieoryginalne ławeczki piszczałkowe nowymi, wykonanymi według historycznych wzorów z kręgu referencyjnego).

W roku 2011 dokonano także prace przy zabezpieczeniu instrumentu oraz dokonano renowacji stołu gry (m.in. wykonano klawiatury według wzoru historycznego, wykonano pulpit nutowy klawiaturę pedałową).

W trzecim etapie prac - zrealizowanym w 2012 roku - dokonano rekonstrukcji traktury tonowej i rejestrowej, a także renowacji i rekonstrukcji piszczałek metalowych, drewnianych i jęzkowych.

Czwarty, ostatni etap prac - realizowany w 2013 roku - zakłada: montaż wiatrownic i traktur, dopasowanie rejestrów i uchwyty mocujących dla większych piszczałek, dopasowanie kłoców piszczałkowych i regulację traktur. W zakresie intonacji prace obejmą: intonację wstępną wszystkich piszczałek w warsztacie, intonację piszczałek we wnętrzu kościelnym w Pasłęku oraz strojenie całych organów.

*Wydano staraniem Urzędu Miejskiego w Pasłęku.
W folderze wykorzystano zdjęcia i materiały ze strony
www.hildebrandt-paslek.pl oraz zdjęcia
Krzysztofa Urbaniaka*

Z KART HISTORII PASŁĘCKICH ORGANÓW

około 1550 - stary pozytyw pierwszych organów z kościoła św. Bartłomieja zostaje sprzedany organiście z Elbląga,

1580 - zainstalowanie nowego pozytywu w kościele,

1597 - budowa nowych organów przez organmistrza Joachima Zickermanna z Królewca oraz rzeźbiarza Asmana Moellera z Lubeki, szafę organową maluje i złoci Włoch Alexander Daurin (Darin),

1717-1719 - budowa nowych organów przez Andreea Hildebrandta z Gdańska (był to pierwszy tak duży instrument z jego warsztatu), przy współpracy elbląskiego rzeźbiarza, z wykorzystaniem niektórych części starych organów z 1597 r. Instrument został ustawiony w dwóch niezależnych szafach organowych w taki sposób, iż w szafie południowej miejsce znalazł mechanizm obu sekcji manualowych, w północnej zaś obie sekcje pedałow. Podobne rozwiązanie Hildebrandt znalazł z kościoła św. Trójcy w Gdańsku, dla którego kaplicy św. Anny w 1710 r. budował nowe organy. Główne organy kościoła św. Trójcy, których trzon pochodził jeszcze z XVII w., posiadały dwie ustawione obok siebie szafy organowe, z których jedna - dodana w 1703 r. - zawierała wyłącznie rejestry pedałow.

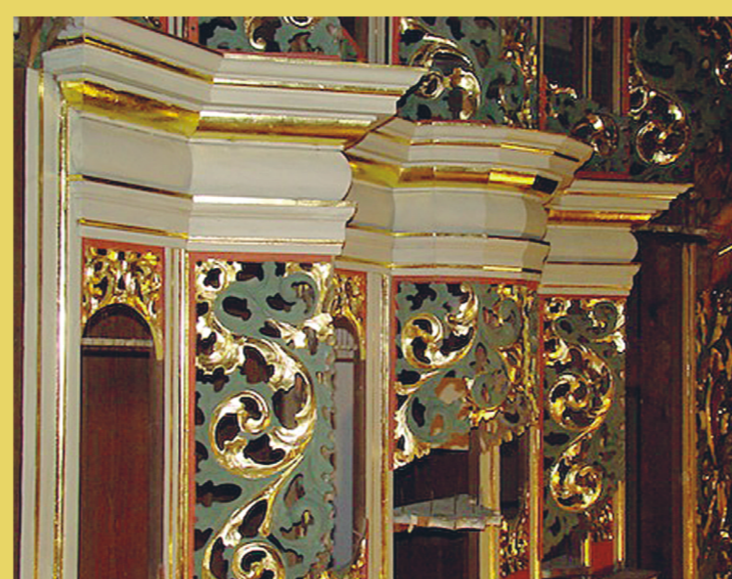
28 maja 1719 (Zielone Świątki) - organy Hildebrandta zostały poświęcone,

1750-1806 - kolejne prace przy renowacji pasłęckich organów,

1 sierpnia 1861 - podpisanie umowy na naprawę organów. Prace poszerzają możliwości instrumentu: w Oberwerku Salicional 4' zostaje przerobiony na głos 8' poprzez dodanie nowych piszczałek w oktawie basowej, zainstalowany zostaje drewniany głos Lieblich Gedacktfloete 16', rejestry Kurtzflöte 8' oraz Sesquialtera 2fach zostają usunięte; całe organy, które do tej pory nastrojone były w Chorton, zostają nastrojone o pół tonu niżej poprzez inne podwieszenie traktury, zainstalowane zostaje także nieistniejące pierwotnie w organach połączenie obu manualów; oryginalne tabliczki z nazwami rejestrów zostają zaklejone nowymi (wykonanymi na czerwonym safianie ze złotymi literami),

1881 - przebudowa organów: budowa nowych klawiatur o zasięgu C-f''' (zasięg wiatrownic pozostał niezmienny, zaś dodatkowe klawisze były nieme), rejestr Vox humana 8' zostaje zastąpiony głosem Geigenprinzipal 8', głos Schalmose 8' zostaje usunięty, dyszkanty rejestrów Viola di Gamba 8', Salicional 8' oraz część mikstury zostają wykonane od nowa,

1919-1928 - pneumatyzacja i przebudowa organów z zachowaniem starych piszczałek oraz wiatrownic Hauptwerku i Oberwerku.

W ostatnich dniach II wojny światowej organy zostały częściowo rozszabrowane, następnie między 1950 i 1975 r. uzupełnione piszczałkami cynkowymi wykonanymi przez polskie firmy organmistrzowskie. W wyniku tych prac organy stały się sprawne, ale także rozwarstwione pod względem stylistycznym i brzmieniowym. Konieczna stała się renowacja instrumentu. Przystąpiono do niej w 2010 roku. Dzięki ogromnemu wsparciu fundacji Hermann-Reemtsma-Stiftung z Hamburga udało się powierzyć projekt renowacji warsztatowi wybitnego restauratora organów Kristiana Wegscheidera z Drezna, który prace wykonuje wspólnie z warsztatem młodego polskiego organmistrza Szymona Januszkiewicza.

ANDREAS HILDEBRANDT, TWÓRCA PASŁĘCKICH ORGANÓW

Na obecnym etapie badań nie jesteśmy w stanie precyzyjnie wskazać miejsca pochodzenia Hildebrandta, teksty umów i inskrypcje wewnątrz zachowanych instrumentów wskazują jednak na używany przez niego saksoński dialekt. Między 1710 a 1755 rokiem

Hildebrandt pracował nad prawie 50 instrumentami, które cieszyły się dobrą opinią i dzięki wysokiej jakości wykonania przetrwały wiele lat. Choć inwentarz organów polskiej ochrony zabytków nie jest kompletny, stwierdzić można na podstawie badań w terenie, iż do dzisiaj przetrwało co najmniej 6 częściowo zachowanych instrumentów Hildebrandta. Największym z nich są organy w Pasłęku. Wszystkie zachowane obiekty cechuje bardzo wysoka jakość wykonania, wyrafinowane koncepcje dźwiękowe oraz reprezentacyjne prospekty organowe.

TAK CENNE ORGANY ZOBACZYSZ TYLKO W PASŁĘKU

Organy Andreea Hildebrandta, znajdujące się w kościele farnym pw. św. Bartłomieja w Pasłęku, są unikalnym zabytkiem w skali ogólnopolskiej i nie tylko - wręcz światowej. Ten monumentalny instrument muzyczny to:
- największe barokowe organy na północy Polski z zachowanym w dużym stopniu oryginalnym mechanizmem,

- ostatnie istniejące tak duże organy zbudowane przez Andreea Hildebrandta z Gdańska i pierwszy jego instrument, który jest odrestaurowywany według aktualnych międzynarodowych standardów renowacji zabytkowych organów,
- jedno z niewielu barokowych organów na północy Polski, które nie zostały zniszczone w wyniku działań II wojny światowej,
- doskonałe organy bachowskie (duża obsada głosów i samodzielność wszystkich sekcji, szczególnie pedałowej),
- unikalne jak na czas powstania organów rozwiązania konstrukcyjne (piszczałki o podwójnych labiach, podwójna szafa organowa, miejsce dla orkiestry między szafami organowymi),
- jedyne tak duże gdańskie organy z XVIII w. które po renowacji będą się prezentować w swojej pierwotnej formie,
- jedyne organy, na których zastosować będzie można wiele oryginalnych rejestracji dla organów Hildebrandta z kościoła św. Jana w Gdańsku (Daniel Magnus Gronau i jego utwory),
- idealne organy do wykonywania gdańskiej muzyki wokalo-instrumentalnej (kantaty z organami obligato) z przewidzianym miejscem dla muzyków między szafami organowymi oraz z urządzeniem transponującym.

Międzynarodowe Koncerty Organowe w Pasłęku? A dlaczego nie!

Dzięki projektowi renowacji odnowiony cenny instrument zostanie przywrócony do dawnej świetności. Umożliwi to:

- powstanie i rozwój wielu lokalnych inicjatyw muzycznych (w tym chórów i orkiestry),
- działania pedagogiczne (kursy mistrzowskie, konkurs organowy, letnie akademie muzyki organowej dla studentów, szkoła muzyczna II stopnia, współpraca międzynarodowa i organizacja seminariów organologicznych),
- uruchomienie międzynarodowego festiwalu organowego.

Partnerzy projektu renowacji organów Hildebrandta:

- Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, bez wsparcia którego nie byłaby możliwa restauracja organów w zakresie, który został zrealizowany - 840.000 zł,
- Hermann Reemtsma Stiftung Hamburg - 1.087.386,81 zł,
- Rzymskokatolicka Parafia św. Józefa w Pasłęku - 300.000 zł,
- Miasto i Gmina Pasłęk - 250.000 zł,
- Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego - 125.000 zł,
- Wojewoda Warmińsko-Mazurski - 20.000 zł,
- Powiat Elbląski - 15.000 zł.

Patronat nad projektem objął Marszałek Województwa Warmińsko-Mazurskiego - Jacek Protas

Konserwatorski i organologiczny nadzór nad projektem prowadzą: Wojewódzki Urząd Konserwatora Zabytków w Olszynie Delegatura w Elblągu, Baltisches Orgel Centrum e.V. Stralsund